

Zdeněk Mlynář (1930–1997)

Právník a politolog, v 50. letech studoval v Moskvě. Roku 1968 byl zvolen tajemníkem ÚV KSČ. Jako jeden z čelních představitelů Pražského jara se na podzim 1968 vzdal všech svých funkcí. Po podpisu Charty 77 emigroval o osm let později do Rakouska, kde působil jako profesor politologie na univerzitě v Innsbrucku.¹

7. února 1968, tedy přibližně půl roku před samotným jednáním, se v rozhlasovém rozhovoru vyjádřil následovně: „Pro nejbližší dobu by se mělo začít měnit zejména řada věcí spjatých s rozšířením reálných politických práv občanů, svobodou projevu, svobodou pro výměnu názorů, začít měnit postupně politický systém, reálně a zcela konkrétně, myslím, začít měnit organizaci takových určitých mocenských aparátů a složek, v nichž se soustřeďuje stále příliš mnoho moci, to je například otázky bezpečnostního aparátu, justice, celý tenhle ten komplex by potřeboval kriticky zhodnotit a vybudovat tak, aby tam nemohlo docházet k využívání té veliké moci...“²

Drahý soudruhu Mlynáři,

naše země se nachází v nesmírně obtížné situaci, kdy čelíme vnitřním i vnějším tlakům a výzvám, které mají významné dopady na naši suverenitu a naši cestu k socialismu s lidskou tváří. Hlavním cílem jednání o Moskevském protokolu je najít cestu ke stabilizaci situace v Československu a obnovení běžného chodu naší země.

Tento protokol bude určovat, jakým směrem se bude náš stát dále rozvíjet, a je zásadní z tohoto jednání vyjít s kladnými vztahy se Sovětským svazem. Zároveň ale nesmíte zapomenout na snahu o proměnu Československé socialistické republiky, o kterou jste se společně s kolegou Dubčekem a dalšími snažil v posledních měsících. Jakožto tajemník Ústředního výboru KSČ máte velký vliv a dostatečnou moc k tomu přesvědčit své progresivní kolegy, aby nepodlehli sovětskému nátlaku a pokusili se společně s Vámi znění rezoluce alespoň částečně ztotožnit se zásadami Pražského jara.

Sovětský nátlak na finální znění bude velký, tím si můžete být jistý. Předkládejte liberální návrhy, ke stabilizaci země má přece sloužit čistě interní rozhodnutí vedoucích orgánů Československé socialistické republiky, nikoliv zásah rádobý „nápomocných“ socialistických spojenců. Jak již pravděpodobně víte, soudruh Kriegel, jeden z největších spojenců, se k samotnému jednání staví velice kriticky a považuje ho stejně jako Vy za nepřijatelné ovlivňování dění v Československu. Nyní však již není cesty zpět – pokuste se tedy sjednotit československou stranu a nepodlehnete sovětským politickým špičkám. Vašimi důležitými partnery při vyjednávání mohou být také soudruzi Dubček, Jakeš a Černík, kteří se stejně jako Vy vyslovovali pro restrukturalizaci československého systému.

Ačkoliv je Vaším cílem okamžitý odjezd spojeneckých vojsk z Československa a kontinuita liberálních tendencí, připravte se na fakt, že budete se Sověty muset najít rozumné kompromisy. Sledujte tedy pozorně situaci a přizpůsobte svou rétoriku atmosféře jednání, špatná rozhodnutí by mohla znamenat konec Vaší politické kariéry. Vaše cíle jsou následující:

1. V oblasti přátelské spolupráce se snažte prosadit návrhy, které nebudou rozšiřovat politická či vojenská propojení mezi Sovětským svazem a ČSSR, jednat se může například o návrh „*Vlády SSSR a KSČ souhlasí, že je v zájmu obou stran vzájemně udržovat přátelské vztahy, které budou založené na principech rovnosti, respektu a bratrské spolupráce.*“, případně o návrh „*Obě strany se shodly, že je v zájmu obou států nadále udržovat kvalitní a přátelské vztahy mezi SSSR a ČSSR, které povedou k růstu hospodářství a životní úrovně v obou zúčastněných zemích.*“ Snažte se distancovat od předchozích jednání, která mezi SSSR a ČSSR proběhly, na těchto základech totiž sovětská strana bude stavět svou rétoriku vojenské intervence.
2. U druhého bodu týkajícího se proběhlého sjezdu KSČ trvejte na tom, že jeho výsledky jsou legitimní, ačkoliv nebyl plně v souladu se stanovami strany. Pokud se sjezd po jednání Moskevského protokolu uskuteční

znovu, je zcela zřejmé, že někteří členové předsednictva ÚV KSČ podlehnou výhrůžkám sovětských soudruhů. Za nejrozumnější návrh, který by mohl být pro sovětské soudruhy přijatelný, lze označit následující: „Předsednictvo ÚSV KSČ se shoduje s vedením KSSS, že během nedávno proběhlého XIV. sjezdu KSČ zahájeného 22. srpna 1968 došlo k porušení stanov KSČ. Je tedy nasnadě, aby jeho výstupy potvrdil mimořádný sjezd, kterého se zúčastní všichni členové předsednictva i tajemníci.“

3. V oblasti sdělovacích prostředků podporujte návrhy, které budou vyjadřovat svobodu médií, jako je např. *„Československá strana trvá na svobodě vyjadřování ve sdělovacích prostředcích v ČSSR, kterou považuje za jeden ze základních pilířů vyspělého socialistického společenství.“* Pokud budete v nevýhodné pozici, navrhněte znění *„Delegace KSČ zaručuje, že obsah sdělovacích prostředků nebude dále rozdmýchávat napjatou situaci v ČSSR a o vývoji situace bude informovat na základě informací od vedení KSČ.“*, které je sice v rozporu s Vašimi hodnotami, ale umožňuje manévrovací prostor vedení KSČ, které se může k této otázce postavit progresivně.
4. Snažte se zásadně odsoudit vnější vojenské intervence! Pokud některý z kolegů bude stát za návrhem *„Vedení KSČ se shoduje se zúčastněnými zástupci KSSS, že je v zájmu obou stran situaci vyřešit vnitrostátními zásahy. Vojenská pomoc spřátelených států by mohla vyvolat odpor československých občanů a ještě více ohrozit stabilitu socialistického zřízení.“*, podpořte ho a upozorněte ostatní zúčastněné, že proběhlý zásah vojsk Varšavské smlouvy může mít nedozírné následky pro celý socialistický blok. V žádném případě by se neměla uzavírat smlouva o takovéto vojenské pomoci, která by budoucnost Československa zcela zpečetila.
5. Sovětský blok si přeje co nejvíce zasahovat do československých politických rozhodnutí. Stavte se skepticky k jakýmkoliv rozhodnutím, která budou tyto kroky podporovat. Adekvátní variantou, která ponechává prostor pro liberální řešení, je *„Předsednictvo ÚV KSČ prověří činnost členů strany a posoudí, zda je nutné přistoupit k personálním změnám ve stranických a státních orgánech, které by přispěly ke stabilizaci Československé socialistické republiky.“*
6. Československá socialistická republika je hospodářsky závislá na obchodu s ostatními zeměmi Varšavské smlouvy. Snažte se oddělit hospodářské vztahy od těch politických, jako takový ale tento bod vnímejte jako prostor k odvedení pozornosti sovětských soudruhů. Proto je možné podpořit návrh *„Obě strany se shodují, že se v nejbližší době uskuteční jednání o prohloubení ekonomické, vědecké a technické spolupráce mezi ČSSR a SSSR, aby v ČSSR došlo ke splnění plánu a růstu národního hospodářství.“*
7. Spolupráce SSSR a ČSSR na mezinárodní scéně v posledních letech silně ochabla. Není divu, když se sovětské soudruzi rozhodli vydat cestou silného odporu vůči kapitalismu a celému západnímu světu. Československo, oddělené železnou oponou od západního křídla Evropy, by však z politických i hospodářských důvodů potřebovalo jednat o kultivaci vztahů s těmito zeměmi. Je však velmi nereálné, že by na takovou rétoriku Sověti přistoupili. Ačkoliv máte podezření, že soudruh Kriegel komunikoval s Organizací spojených národů ohledně obav ze sovětské intervence, ponechte si tuto informaci pro sebe. Pravděpodobně se tak budete muset přiklonit k návrhu: *„Předsednictvo KSČ potvrzuje, že nejmenovaní zástupci ČSSR kontaktovali Organizaci spojených národů a sdíleli informace, kterými závažně porušili zásady KSČ i legislativu ČSSR. Nejednalo se však o krok, který by byl projednáván na sjezdech KSČ se všemi členy předsednictva.“* Případně se můžete pokusit tématu OSN zcela vyhnout.

Vážený soudruhu, hodně zdaru a pevných rozhodnutí během jednání!

Seznam zdrojů:

¹ Rozdělení železnou oponou: příběhy otců a synů. *Český rozhlas* [online]. Praha: Český rozhlas, 2019 [cit. 2021-10-21]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/rozdeleni-zeleznou-oponou-pribehy-otcu-a-synu-8098872#dil=5>

² Zdeněk Mlynář. Pragmatický reformista, nebo reformní pragmatik? *Český Rozhlas Plus* [online]. 2020 [cit. 2023-11-09]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/zdenek-mlynar-pragmaticky-reformista-nebo-reformni-pragmatik-7612847>